

נועם אליעזר

✦ השחתת דור המבול לדורות

ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס. וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ (בראשית ו', י"א - י"ג).

פרש"י, כי מלאה הארץ חמס, לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

כהא דנגזר דינם על השחתה וחמס ונחתם רק על החמס

א) מבואר מפרש"י דאף על פי דכתיב גם כי השחית כל בשר דרכו, וגם ותמלא הארץ חמס, מכל מקום לא נחתם גזר דינם רק על החמס, כי מלאה הארץ חמס.

קושיית הנתח"מ

ובספר "נחלת יעקב" להנתיבות המשפט, נתקשה בזה"ל: "הכתוב הזה תמוה מאוד, שהתחיל בהשחתה וחמס, ותשחת הארץ,

ותמלא הארץ חמס, ואחר כך אמר הכתוב קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס, הזכיר רק חמס, ולא הזכיר השחתה, דהיינו שנחתם דינם על החמס ולא על ההשחתה, ולא מבואר מדוע".

תירוץ הנתח"מ

ויעוי"ש בנתח"מ שתי"ץ: "ונראה, דידוע דאף דאומה או יחיד שנתחייבו מיתה, מכל מקום אם עתיד לצאת מהם דבר טוב, אפילו אחר אלף דור, הטוב ההוא מגין עליהם לבל יגיע אליהם העונש ההוא. דאפילו במואב אמרינן בגמ' (ב"ק ל"ח.) ויאמר ה' אל תצר את מואב (דברים ב') אמר ליה הקב"ה שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן, רות המואביה ונעמה העמונית. בשביל שתי פרידות טובות חס הקב"ה על ב' אומות. וכן במשה בהריגת המצרי כתיב ויפן כה וכה (שמות ב', י"ב), ופרש"י, שראה שאין איש עתיד לצאת ממנו שיתגיייר, ומכל שכן דור המבול שהוא עולם מלא, אם ראה שהיה עתיד לצאת מהם דבר טוב לא היה שטיפת המבול. - אמנם דור המבול נגזר

עליהם מיתה, לפי שהקב"ה הצופה ומביט עד סוף כל הדורות ראה שלא יצא מהם בעתיד שום דבר טוב ומועיל, ולא תהיה מהם תועלת, לפיכך הרגם הקב"ה. וזהו דכתיב "וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה", דהיינו שראה הקב"ה שיותר לא יצא מהם דבר טוב, דתיבת "נשחתה" מורה על דבר שנתקלקל ולא יצלח לכולם, וכמו דכתיב (ירמיה י"ג, ז) "והנה נשחת האזור לא יצלח לכל". ולכן נחתם גזר דינם למיתה. רק שסיבת העונש היה על הגזל, שלא נחתם דינם אלא על הגזל, אבל אם הקב"ה היה רואה שיתכן שיצא מהם דבר המועיל, לא היה הורגם". עכ"ד.

דברי החיד"א בתשו' "חיים שאל"

ב) ובתשו' "חיים שאל" (ח"ב סימן כ"ה) כתב החיד"א, וז"ל: "כתב הרב מהרח"ו ז"ל דמי שהרג ועתיד למיפק מיניה זרע מעליא, הקב"ה עושה שלא ימצאו עדים ולא יהרגו לרוצח, ויצא לאור זרע קודש ממנו". עכ"ד.

✦ האם אשה יכולה להתעבר משני אנשים

ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים וגו' (בראשית י', י"ד).

פרש"י, ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים. משניהם יצאו, שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין משכב

נשותיהם אלו לאלו ויצאו מהם פלשתים. (בראשית רבה פרשה ל"ז פסקא ה').

בכוונת הכתוב מהיכן יצאו פלשתים

א) מבואר מפרש"י דכיון דפתרסים וכסלוחים היו מחליפין משכב נשותיהם, ממילא לא ידעינן מהיכן יצאו פלשתים, ולכן כתבה התורה אשר יצאו משם פלשתים, דמכל מקום הם יצאו מאחד מהם.

כהא דקמי שמיא גליא ממי יצאו הפלשתים

ב) אמנם צ"ע, דאין נפק"מ במה שיצאו משניהם אלא כשאין ידוע ממי יצאו. אבל הרי קמי שמיא גליא ממי יצאו, מפתרוסים או מכסלוחים, והקב"ה יכול לפרש מי הוא אביו של פלשתים.

בהא דהיה גלית איש התערובת

ג) ובסוטה (מ"ב:) דרשינן על הפסוק (שמואל א' י"ז, ד') ויצא איש הַבְּיָנִים ממחנות פלישתים, מאי בְּיָנִים, רבי יוחנן אמר בר מאה פפי וחדא נאנאי. ופרש"י בד"ה בר מאה כו', בזה"ל: "בן התערובת, שבאו הרבה אנשים על אמו בלילה אחת, ונתעברה מן אחד, נמצא האחד אביו וכולן נואפים". עכ"ל.

בירושלמי פ"ד דיבמות

והתוס' שם בד"ה מאה פפי כו', הביאו מירושלמי (פ"ד דיבמות ה"ב) דלא כפירוש רש"י, דאשה יכולה להתעבר משני בני אדם, וכוונת הגמ' דכל אותם המאה שבאו על אמו של גלית היו אבותיו של גלית. ופליגי על רש"י שפירש שאחד מהם היה אביו, והשאר הם מנאפים.

דברי התוס' בסוטה מ"ב ע"ב

דיעווי"ש בתוס' שכתבו: "בירושלמי בפרק החולץ כו' דרבנן דאגדתא אומרים ויצא איש הבינים ממערכות פלשתים, ממאה ערלות פלשתים, שהערו בה מאה ערלות פלשתים, אמר רב מתניא ולא פליגיין עד שלא נסרחה הזרע האשה מתעברת משני בני אדם כאחת, משנסרחה הזרע אין האשה מתעברת משני בני אדם כאחת, זה משמע שכולן מאה היו אבותיו, שהרי מכולן נתעברה אמו. ולא כפירוש רש"י שפירש וחד נאונאי שאחד מהן אביו, ופירש הערוך נאונאי כלב שבאו עליה מאה אנשים וכלב אחד. וכן מפורש בויקרא

רבה ובאגדה דשמואל, אמר רבי יצחק אותה הלילה שפירשה ערפה מחמותה נתערבו בה גייס של מאה בני אדם, הדא הוא דכתיב והוא מדבר עמם והנה איש הבינים וגו' ממערכות פלשתים, ממערות כתיב, ממאה ערלות פלשתים, רבי נתחומא אמא אף כלב אחד שנאמר ויאמר הפלשתי אבל דוד הכלב אנכי וגו'. ותו התם ויתיבב ארבעים יום אמר רבי ברכיה ב"ר יצחק בשכר ארבעים פסיעות שהלכה ערפה עם חמותה נתלה לבנה ארבעים יום". עכ"ל.

מבאר הפסוק עפ"ד הירושלמי

ד) והנה לדברי התוס' בשם הירושלמי, א"ש הא דהוצרכו להזכיר שפלשתים יצאו מפתרוסים וכסלוחים, מפני שהיה אפשר שאמם נתעברה משתיהם יחד, מפתרוסים וכסלוחים כאחד, ולא שהם יצאו רק מאחד ויש ספק ממי הם יצאו. ולכן כתיב שיצאו מפתרוסים ומכסלוחים.

בביאור פירוש הערוך

ה) ובדברי הערוך שהביאו התוס' הנ"ל, שכתב שגלית נולד מכלב, יש לעיין מהא דאיתא בסנהדרין (נ"ה.) דדרשינן "והיו לבשר אחד", פרט לבהמה וחיה שאינן יולדים מהאדם, וכן להיפך. וצ"ל דבאמת הגוף של גלית היה מאדם, רק שנתערב מהכלב איזה כח נוסף.

בגדר הנולד מישראל וכהן

ו) והנה יש לחקור אם אחד הובועלים היה כהן והשני ישראלי, האם הנולד אסור בגרושה,

והאם יכול לעלות לדוכן, שהרי חציו אינו כהן. - ויסוד החקירה היא, האם מה שהוא נולד מישראל הוא סיבה לפוסלו מדין כהונה, ואפילו שנולד גם כן מכהן, מכל מקום אינו כהן. או דלמא דהטעם דבעלמא הנולד מישראל איננו כהן הוא רק משום שאין כאן סיבה שיהא כהן, אבל כשיש סיבה לכך, מכיון שנולד גם מכהן יהיה כהן.

ובקידושין (ס"ט.) משמע דהא דאחד מאבותיו הוא ישראל אין זה סיבה לפסול אותו, אלא רק שאין בכך סיבה להכשירו. דמייתנין התם ילפותא מקרא שהבן מתייחס אחר אביו, דכתיב למשפחותם לבית אבותם. ומבואר דאי לאו הפסוק היה הבן מתייחס גם אחר אביו וגם אחר אמו. ואם נימא דכשאחד מאבותיו אינו כהן הוא נפסל מכהונה אפילו שאחד מהם הוא כהן, מאי קס"ד שהבן מתייחס גם אחר אביו וגם אחר אמו, דאם כן לעולם כשלא יהיו שני הוריו כהנים לא יוכל להיות כהן. ודאי דכשאחד מאבותיו הוא ישראל אין זה סיבה לפסול אותו, אלא רק דאין זה סיבה לכך לייחסו.

מקצת הן הוי ככל בן

ז) ונראה דלענין דינא דדעתו של אדם קרובה אצל בנו, וכדאיתא בב"ב (קמ"ו:) שאם כתב נכסיו לאחרים ואחר כך נודע שיש לו בן, דמתנתו בטלה, דבזה גם בבן לאותם ממאה אבות גם כן אמרינן הכי. - דבחולין (ע"ט.) אמרינן דמקצת שה הוי שה, והש"ך ביו"ד (סימן ט"ז ס"ק ט"ו) כתב דזהו דין בכל התורה. וה"נ נימא דמקצת בן הוי ככל בן.

❖ בענין עשיית התיבה גדולה

ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו', עשה לך תיבת עצי גופר וגו' (בראשית ו', י"ג - י"ד).

הרמב"ן (בראשית ו', י"ט) כתב: "ידוע כי החיות רבות מאד, ומהן גדולות מאד

יצטרך להביא מכלם שיולידו כמותם. וכאשר תאסוף לכלם מאכל אשר יאכל לשנה תמימה, לא תכיל אותם התיבה הזאת, ולא עשר כיוצא בה. אבל הוא נס, החזיק מועט את המרובה". עכ"ל.

כפילים וכראמים וזולתם, והרמש הרומש על הארץ רב מאד. גם מעוף השמים מינים רבים אין להם מספר, וכמו שאמרו רבותינו (חולין ס"ג:) מאה ועשרים מיני עופות טמאים יש במזרח וכולם מין איה הם ולעופות טהורים אין מספר. - והנה

קושיית הרמב"ן דיעשה התיבה

קטנה ויסמוך על הנס

א) הנה יעוי"ש בדברי הרמב"ן שהקשה, דאם בלאו הכי הוצרך נח לסמוך על הנס, למה הוצרך לעשות תיבה גדולה כל כך שלש מאות אמה אורכה, יעשנה קטנה ויסמוך על הנס הזה.

תירוץ הרמב"ן

ויעוי"ש שהרמב"ן תירץ בתרי אנפי. חדא, כדי שיראו בני דורו ויעשו תשובה. - ועוד, דעשו אותה גדולה כדי למעט בנס.

דברי הרמב"ן

ב) דהרמב"ן כתב: "ואם תאמר יעשה קטנה ויסמוך על הנס הזה. - ראה השם יתברך לעשותה גדולה כדי שיראו אותה בני דורו ויתמהו בה ויספרו עליה וידברו בענין המבול וכנס הבהמה והחיה והעוף לתוכה, אולי יעשו תשובה. - ועוד עשו אותה גדולה, למעט בנס, כי כן הדרך בכל הניסים שבתורה או בנביאים לעשות מה שביד אדם לעשות, והשאר יהיה בידי שמים". עכ"ל.

וע"ש שכתב: "ואל תתפתה לאמר כי היו שלש מאות אמות באמות איש נח, והיה גדול, שאם

כן היו גם האנשים גדולים, גם החיה והעופות בדורות ההם גדולים עד שלקה העולם במבול. ועוד כי האמות אמות התורה הנה". עכ"ל.

בביאור תירוץ השני של הרמב"ן

ג) והנה תירוץ השני של הרמב"ן צ"ב, דלכאורה איזה מיעוט בנס יש במה שעשו את התיבה גדולה, הרי כמות החיות והבהמות ומאכלם שנכנסו לתיבה היה בלא מספר, ובכהאי גוונא אין חילוק אם התיבה גדולה או קטנה. - וצ"ל דהעיקר שיעשה נח כל מה שביד אדם לעשות, ואז יהיה השאר בידי שמים. והיינו דאי לא היה מעשה בידי נח, לא היה הנס נעשה.

בדרשת המדרש רבה

ד) והנה במדרש קהלת רבה (פיסקא א') גרסינן: "מעשה ברבי חנינא בן דוסא שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות, ואני אינני מעלה דבר, מה עשה, יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת, ושכבה וסיתתה ומרקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים, ביקש לשכור לו פועלים, נזדמנו לו חמשה בני אדם,

אמר להן מעלין לי אתן אבן זו לירושלים, אמרו לו תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אותה לירושלים. ביקש ליתן להם ולא נמצא בידו דבר לשעה, הניחוהו והלכו להם, זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם אתם מעלין לי אבן זו, אמרו לו תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלין לך אבנך לירושלים, ובלבד שתתן ירך ואצבעך עמנו, נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים. ביקש ליתן להם שכרן ולא מצאן, נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילם, אמרו לו דומה שמלאכי השרת העלו אבנך לירושלים". - וכיו"ב איתא במדרש רבה שיר השירים (פרשה א' פיסקא ד').

בדרשת הפרי

ה) ובספרי פרשת ראה (דברים, פיסקא קכ"ג) על הפסוק (דברים ט"ו, י"ח) "וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה", גרסינן: "וברכך ה' אלוקיך, יכול בטל, ת"ל בכל אשר תעשה". דקס"ד דברכת הקב"ה תהיה אפילו יושב ובטל. ואשמענין קרא "אשר תעשה", דדוקא כשאדם עושה מצד עצמו, זוכה שהקב"ה מברכו. - ועי' בתשו' הרשב"א (ח"א סימן ת"ג).

הכרעת התורה כהמציאות שלפנינו

ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת כפתורים
(בראשית י', י"ד).

פרש"י, "ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים. משניהם יצאו, שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין משכב נשותיהם אלו לאלו ויצאו מהם פלשתים". (בראשית רבה ל"ז, ה').

בביאור דברי רש"י

א) הנה אף על פי דקמאי שמיא גליא מי הוא אביו של פלשתים, מכל מקום בדיני התורה אזלינן בתר ידיעת החכמים. ולכן אפילו שבפועל אמו של פלשתים נתעברה רק

מאחד מהם, מכל מקום מכיון דלענין דינא אנו מסופקים, חשיב כאילו באו מתרוייהו.

נידון תשו' הגרעק"א סי' קי"ז

ב) דבתשו' הגרעק"א (סימן קי"ז) דן באשה שיש עליה ספק האם מת בעלה או לא, והוחזקה לאשת איש על פי הרוב, האם לכשתזנה ירגוה. - וע"ש שכתב דאפילו דקי"ל דבעלמא דאין הורגין על פי הרוב, מכל מקום היכא דהוחזקה לאשת איש אפשר דהורגין. - והיינו משום דהא דאמרה תורה אשת איש, אין הכוונה למי דכלפי שמיא גליא שהיא אשת איש, אלא רק למי שעל פי דיני התורה קרויה אשת איש.

חקירת ה"אמרי בינה"

ויעוי' בספר "אמרי בינה" (י"ד, דיני שחיטה סימן ב') שחקר בדין חתיכה המוחזקת על פי עדים שהיא של חלב, והלה יודע שהעדים שקרנים הם, והחתיכה היא של שומן, האם מותר לו לאכול את החתיכה או לא.

בתשו' הרמ"א סימן ב'

ובתשו' הרמ"א (סימן ב') חקר בהא דקי"ל דסוקלין ושורפין על החזקות, כדאיתא בקידושין (פ'), דאיכא חיוב מיתה גמור על סמך חזקה דהבעל והאשה מאותה משפחה, והרמ"א מסתפק היכא דהוחזקו תרוייהו לאח ואחות, אבל הם עצמם יודעים שהאמת אינו כן, האם מותרים לבוא זה על זה. וע"ש שיעברו על איסור כרת, ואף על פי שידועים בעצמם שאינו כן. וה"נ י"ל בנד"ד.

נועם אליעזר

בהא דשלח נח עורב ויונה

וישלח את העורב ויצא יצוא ושוב וגו' (בראשית ח', ז).

הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" כתב: "יש להתבונן למה שלח שני עופות הללו דוקא עורב ויונה, והלא יש הרבה עופות שפורחים טוב יותר מהם. ותו קשה, מנין היה רשות לנח להוציא אותם מן התיבה לפני זמן היציאה לכולם בדבר ה' - על כן היה נראה לפי הפשט, דעורב ויונה הללו לא היו מן הזוגות שנכנסו להחיות זרע בדבר ה', אלא בשביל שהיה נח לפני מי המבול כאחד מן השרים שמנהגם היה גם אז לגדל עורבים ויונים כדאיתא פרק מפנין [שבת קכ"ח א'], ונכנסו גם המה לתיבה במאמר ה' בא אתה וכל ביתך כמ"ש לעיל, והיה מנהג העורב הגדל בבית שלא לשלחו במרחקים. מה שאין כן יונה זה דרכו להתלמד לכך לשאת מכתבים למרחוק ולהביא בחזרה איזה דבר בפיה. על כן כששלח נח את העורב ובראותו מים סביב התיבה לא הלך למרחוק אלא יצא ושוב כמה פעמים סמוך לתיבה. מה שאין כן היונה המלומדת להביא דבר שליחות גם מרחוק, משום הכי כתיב בה וישלח את היונה מאתו, דמשמעו שתתרחק מחברתו, כי תעוף גם למרחוק." עכ"ד.

בביאור פוגיא דב"ב ה' ע"א

א והנה הנצי"ב ב"הרחב דבר" (כאן) הוסיף לבאר בזה סוגיא דבב"ב (ח) - דאיתא רבי פתח אוצרות בשני בצורת, אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא בעלי הלכה בעלי הגדה, אבל עמי הארץ אל יכנסו, דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס, אמר לו רבי פרנסני, אמר לו בני קרית, אמר לו לאו, שנית א"ל לאו, א"כ במה אפרנסך, א"ל פרנסני ככלב וכעורב. - ופרש"י, ככלב וכעורב, שחס הקב"ה עליהם (שבת קנ"ה): שנאמר יודע צדיק דין דלים (משלי

כ"ט), לפי שהכלב מזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו במעיו שלשה ימים. וגבי עורב כתיב לבני עורב אשר יקראו (תהלים קמ"ז), לפי שהעורב אכזרי על בניו והקב"ה מזמין להן יתושין מתוך צואתם ואוכלין." עכ"ל.

ב ואמרינן בגמ' דרבי פרנסו. ובתר דנפק יתיב רבי וקא מצטער ואמר אוי לי שנתתי מפתי לעם הארץ, אמר לפני רבי שמעון בר רבי שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא שאינו רוצה ליהנות מכבוד התורה מימיו, בדקו ואשכח. אמר רבי יכנסו הכל.

ג ואיתא התם, דרבי לטעמיה, דאמר רבי אין פורענות באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ. ומייתנין עובדא דההוא דמי כלילא (פרש"י, עטרה למלך קיסר) דשדו אטבריא אתו לקמיה דרבי ואמרו ליה ליתבו רבנן בהדן, אמר להו לא, אמרו ליה ערוקינן, א"ל ערוקו, ערקו פלגיהון, דלי פלגא, אתו הנהו פלגא קמי דרבי א"ל ליתבו רבנן בהדן, אמר להו לא, ערוקינן, ערוקו, ערקו כולהו, פש ההוא כובס, שדיוה אכובס, ערק כובס פקע כלילא. - אמר רבי, ראיתם שאין פורענות באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ.

קושיית הרמ"ה בפוגיא התם

ד והנה יש לעיין בהא דהשיבו רבי יונתן בן עמרם שיפרנסו ככלב וכעורב, דמייתי דרשת חכמים על שמזונותיו של כלב מועטים, ושמפרנס הקב"ה בניו של העורב. א"כ ודאי דידיע רבי שאיננו עם הארץ. - ויעויל ברמ"ה בסוגיא שם, שעמד בזה, וכתב: "מיהו יונתן בן עמרם לאו מקראי אמר ליה דהא אחזי לנפשיה כמאן דלא קארי ולא מתני. אלא מאורחא דעלמא אמר ליה פרנסיה." עכ"ל.

ביאור הנצי"ב

ה אכן הנצי"ב ב"הרחב דבר" ביאר באופ"א. דיודע דכלב מזונותיו עליך, כדאיתא בשבת

(קנ"ה:), ואע"ג דהנאתו מועטה והיזקו מרובה. ובעורב אמרינן בשבת (קכ"ז): רשב"ג מתייר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין, ופרש"י שדרך לגדלם משום כבוד. ורבי יונתן בן עמרם לא הראה בזה חכמתו, אלא פירוש ככלב וכעורב שהיה בחצר רבי לשמור את החצר ולנקות משרצים כדרך העורב. ואמר רבי יונתן בן עמרם שיהיה גם הוא עושה מלאכת הכלב והעורב ופרנסו. ואח"כ חלף הלך לו רבי יונתן בן עמרם ללימודו, משו"ה נצטער רבי שפירנסו בחנם. - וסיים הנצי"ב: "ורש"י יישב דברי רבי יונתן אף הוציא דבר שקר מפיו ח"ו, משו"ה פירש שכוון לאגדה, אבל רבי הבין כמשמעו." עכ"ד. - וע"ע בשו"ת "משיב דבר" (ח"א סי' מ"ג).

זכות ממון דסייעתא

דשמיא כדין אנסיקו

ו והנה בעיקר סוגיא דב"ב התם, י"ל דזכה על פי הדין, דזכה ע"י סייעתא דשמיא, דחשיב זכות ממון על פי דין, וכדאיתא בב"ב (נ"ה). אנדיסקי סייעתא דשמיא. ופירש רשב"ם בזה"ל: ממוןין של מלך הרגילין לגבות מכל בית ובית ומכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקצוב, ושכחוהו לזה או לא רצו לשאול לו כלום בשביל שהוא אדם בטלן סבורין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אע"פ שהכביד עליהם המס כדי שיהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו." עכ"ל הרשב"ם. וכ"פ בשו"ע חו"מ (סי' קס"ג ס"ו). - וחזינן דזוכה בממון במה שגובה המס דיג עליו, אע"פ שע"ז נתרבה לקיחת המס על שאר התושבים בגרמתו. דאמרינן דסייעתא דשמיא שדילגו עליו זיכוהו בממון זה. - וה"נ בגד"ד י"ל דבמה שנתרצה רבי ליתן לו על פי הבנתו בדבריו, זכה במעותיו, וכהיא דאנדיסקי, דסייעתא דשמיא שעזרו לו.

✦ בענין טריפה בקרבנות בן נח

ובאת אל התיבה וגו' ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התיבה להחיות אתך וגו' (בראשית ו', י"ח - י"ט).

בסוגיא דזבחים קמ"ז ע"א

א) בזבחים (קט"ז). איתא, אמר רבי אלעזר מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח, דכתיב ומכל החי מכל בשר שנים מכל וגו', אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה. - ופריך, האי מיבעי ליה למעוטי טריפה דלא. ומשני, דטריפה מלחיות זרע נפקא [דכתיב להלן (בראשית ז', א' - ג') ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו', מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו וגו', גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ]. - ופריך, הניחא למאן דאמר טריפה אינה יולדת, אלא למאן דאמר טריפה יולדת מאי איכא למימר. ומשני, אמר קרא אתך בדומין לך. [והנידון הוא על הקרבה בבמה, ולא על הקרבה בביהמ"ק, כמ"ש המקד"ד (סימן ל"ג)].

פרש"י ד"מכל החי" קאי על מה

שנח עתיד להקריב מהן

ורש"י פירש דאסור לבני נח להקריב לגבוה מחוסר אבר, דומיא דקרבנות שנהגו אבותיהם לשמים הן נוהגין לעבודת כוכבים שלהן. - ומכל החי, על שם שהיה עתיד נח להקריב מהן דכתיב ויקח מכל הבהמה הטהורה.

מסקנת הגמ' דהפסוק "מכל החי"

ממעט בהמה מחוסרת אבר

ובגמ' אמרינן דודאי דנח בעצמו לא היה טריפה, ולכן יש למעט בהמה טריפה מכת הדרשה של אתך בדומין לך, או מלחיות זרע. וממילא הפסוק "מכל החי" בא למעט בהמה מחוסרת אבר.

חקירת ה"כלי חמדה" האם טריפות כשירות להקרבה לבן נח רק שלא הובאו לתיבה

ב) ובספר "כלי חמדה" (כאן, אות א') חקר בביאור סוגיית הגמ', בהא דמעט פסול טריפות בקרבן בן נח, האם המיעוט מלמדנו שהטריפות אסורות להקרבה לבן נח, ולכן הם לא הובאו אל התיבה. - או דלמא דטריפות כשירות להקרבה, והמיעוט אינו בא אלא לומר שהטריפות לא הובאו אל התיבה.

דהלא הנידון על מחוסר אבר הוא כלפי כשרותם לקרבנות, ולא רק על הבאתם לתיבה, כדאמרינן: "מנין למחוסר אבר דאסור לבני נח". דהא לקיום העולם יש תועלת גם בבהמה שהיא מחוסרת אבר היכולה לחיות זרע. ובהכרח הדין לא להכניס מחוסר אבר לתיבה הוא משום דמחוסר אבר פסול לקרבנות שעתיד נח להקריב לאחר המבול. - אבל לענין טריפה, אכתי יש לדון בטעם שנצטוו נח שלא יביאם לתיבה, האם זהו פסול רק להביאם לתיבה, מפני שחסר בהם האפשרות של לחיות זרע לאחר המבול, אכן לענין הקרבה שפיר דמי להקריבם. או דלמא דטריפה פסולה לקרבנות בן נח, כמו מחוסר איבר, וזהו סיבת פסול טריפה מהבאה לתיבה, מפני שגם טריפה פסולה להקרבה.

בפלוגתא דהתוס' בע"ז ה'

ע"ב ורבינו אלחנן

ג) איברא דנחלקו בזה קמאי, דהתוס' בע"ז (ה'): ד"ה מנין כו', כתבו דטריפה אסורה לבני נח. ויעו' בדברי הרב החיד"א בספרו "מחזיק ברכה" (יו"ד סימן נ"ז), שהוכיח הכי מדבריהם. וכן כתב רבינו יהודה בן קלונימוס רבו של הרוקח בספרו "ערכי תנאים ואמוראים" (ערך רב יצחק בריה דרב אידי). - אולם בתוספות רבינו אלחנן, בע"ז (ה'): ד"ה שאסור כו', כתב שבני נח מותרים בהקרבת טריפה בבמותיהם.

ביאור פלוגתתם

וביאור פלוגתתם הוא בפשט הגמ' דפרכין ודילמא למעוטי טריפה, שהאוסרים ביארו דקאי על הקרבה לבני נח. אבל המתירים ביארו דקאי על הכנסה לתיבה, אבל להקרבה היא מותרת. וכמ"ש בספר "פנים מאירות" בסוגיא דזבחים (קט"ז), ובספר "שער המלך" (פי"א מהל' שחיטה).

בשיטת הירושלמי פ"ט דפסולת ה"ה

ד) והנה בספר "מחזיק ברכה" (יו"ד סימן נ"ז) הוכיח מירושלמי (פ"ט דפסולת ה"ה) דטריפה אינה פסולה לקרבנות בני נח. - דאיתא התם: "מחוסרי איברין מהו שיפסלו בה [בעגלה ערופה. ופשיט] אפילו בקרבנות בני נח אינם, [וכי] לא כן אמר רבי יסא, פשט רבי לעזר לחברייה ומכל החי מכל בשר [דבעינן שיהיו] שלימין באיבריהן [והוא הדין בעגלה ערופה נמי פסול מחוסר אבר. ופריך] תמן יש מהם למזבח ברם הכא אין מהם למזבח. [ומשני] רבי חונא בשם רבי ירמיה מכיון דאת אמר כפרה כתיבה כקדשים כמי שיש מהן למזבח. טריפה מהו שתפסל בה, מכיון דאת אמר יש מהן למזבח מחוסר אבר פוסלת בה, בהא פשיטא לך שטריפה פוסלת בה". - וב"קרבן העדה" ביאר דמכיון דלמסקנא מחוסר אבר פסול בעגלה ערופה, כ"ש דגם טריפה פסולה, משום דטריפה גריעא ממחוסר אבר. ולפי זה חזינן שאפילו לקרבנות בני נח יפסל טריפה, כ"ש ממחוסר אבר. - אך קשה, דאם נימא דס"ל להירושלמי דטריפה פסולה לקרבנות בני נח, אמאי לא ילפינן פסול טריפה בעגלה ערופה מפסול טריפה בקרבנות. - אלא ודאי שאין טריפה פסולה לקרבנות בני נח.

ביאור הגר"מ זמבא דאין

הכרע מהירושלמי לנר"ד

אולם בשו"ת "זרע אברהם" (סימן כ' ס"ק ל"א) השיב הגאון רבי מנחם זמבא, דאין הכרע מהירושלמי הנ"ל לנידון זה. די"ל דהירושלמי ס"ל דפסול טריפה להקרבה בבני נח אינו

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
(ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה
לפי סעיף 46
לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.

Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

מלהביא טריפה אל התיבה בכדי שלא יבוא להקריב ממנו. ואם כן הרי עינינו הרואות דטריפה הנאסרת לנח בהקרבה היינו שלא יבוא להקריב ממנו. ואם כן הרי עינינו הרואות דטריפה הנאסרת לנח בהקרבה היינו נטרפה ולבסוף אקדשה, דהא ציוה לו ה' שלא יביא טריפה הניכרת לו עכשיו לתוך התיבה בכדי שלא יבוא אחר כך להקריב ממנו. - ובהיות כן יצא לנו דבר חדש, דלא נאסר לבני נח טריפות כי אם טריפה שהיה מקודם ההקדש. אבל אקדשה ולבסוף נטרפה, דאיכא למימר בשעה דאקדשה הוה חזיא, מותרת להקרבה לבני נח". עכ"ד.

בדין קרבן חסר אבר בנח

ז והנה בירושלמי (פ"ק דע"ז ה"ג) בהא דשנינו התם ובזמן שהוא בפני עצמו קוטע את אצבעו ומוכרו לו לפי שאין מקריבין חסר לעבודה זרה, קמבעיא בגמ': "היה חסר, קריא אמר שמקריבין חסר לע"ז וכי תגישון עור לזבוח אין רע, הדא אמרה שמקריבין חסר לעבודה זרה". - ופירש ה"פני משה" דקמבעיא לן בגוונא דנולד בחסרון אבר, ובהא נקטינן בירושלמי דמקריבין. ומשנתינו מיירי בגוונא שנקטע אחר כך אצבעו דזה הוי חסר, ואין מקריבין.

דברי ה"מראה הפנים"

ויעוי"ש ב"מראה הפנים" שהעיר דהא בכל מקום אמרינן בסתמא דמחוסר אבר לבני נח אין מקריבין, ולא חילקו בין גולד בחסרון אבר או נחסר אחר הלידה. - ולכן כתב לבאר, דדוקא לעבודה זרה אמרינן בירושלמי דהם מקריבין חסר משעת לידה.

הערה ע"ד ה"מראה הפנים"

אמנם יש להעיר על דברי ה"מראה הפנים", דהלא רש"י בע"ז (ה'): ד"ה אסור כו', פירש דאין חילוק בין קרבנות בני נח לגבוה או לע"ז, דמה שנהגו שלא להקריב לגבוה, גם לע"ז לא מקריבין.

פסול עצמי אלא מפני דטריפה גרועה ממחוסר אבר. והיינו דהנידון אם טריפה כשרה לעגלה ערופה, דמי לנידון אם טריפה כשרה לקרבן, דבתרוייהו דיינינן האם טריפה גרועה ממחוסר אבר. ומה"ט לא ילפינן פסול טריפה בעגלה ערופה מפסול טריפה בקרבן. - וכבר כתב כן בשו"ת "חקרי לב" (יו"ד סימן כ"ז).

בביאור ה"פני משה" בירושלמי

ה) אמנם בפירושה ה"פני משה" ביאר הירושלמי באופן אחר, דמכיון שנתחדש דלעגלה ערופה יש דין של מזבח, ולכן איכא ביה פסול דמחוסר אבר מילפותא דקרבנות, אם כן ה"נ פסול גם טריפה לעגלה ערופה, כשם דטריפה פסולה לקרבנות. - ובאמת אפילו אם מחוסר אבר היה פסול רק לקרבנות ישראל, הוי ליה לפסול מחוסר אבר בעגלה ערופה, אפילו שמחוסר אבר אינו פסול אלא רק לקרבנות ישראל, שהרי עגלה ערופה הוא דין בישראל. אלא דרבנותא אשמעינן, שמחוסר אבר אסור אפילו לבני נח. - ומדלא אשמעינן חידוש זה גם בטריפה, כדאשמעינן במחוסר אבר, חזינן דטריפה מותרת לקרבנות בני נח.

בדברי ה"אור חדש" פרשת נח

ז) ובספר "אור חדש" על התורה (כאן), חידש שאפילו אם טריפה אסור לקרבנות בני נח, האיסור הוא דוקא כשנטרפה ולבסוף הקדישה, שהרי הקב"ה לא הזהיר את נח בפירוש שלא יקריב טריפות, אלא זו בלבד שנצטווה לא להכניס טריפות לתיבה, ובכך בעתיד נמנע ממנו הקרבת הטריפות. אבל הטריפות שאירעו לאחר הכנסת החיות והבהמות לתיבה, שמהם יכול להיות שיקריבם נח, באמת לא נאסרו.

דיעוי"ש שכתב: "אני אומר דבר ברור וצלול, דהא פירש רש"י במסכת ע"ז (ה'): הא דלא ציוה הקב"ה לנח להביא טריפה אל התיבה משום שידוע היה הקב"ה שעתיד להקריב קרבנות בצאתו מן התיבה, ומשום הכי מנעו